

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název školy	Střední průmyslová škola strojnická Vsetín
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0483
Autor	Ing. Miroslav Václavík
Název šablony	III/2
Název DUMu	18.8 CHLADNUTÍ A OHŘEV KOVŮ
Tematická oblast	Tepelné zpracování
Předmět	Strojírenská technologie
Druh učebního materiálu	<i>Prezentace</i>
Anotace	Prezentace je zaměřena na základní poznatky o ohřevu a chladnutí kovů.
Vybavení, pomůcky	PC, dataprojektor
Ověřeno ve výuce dne, třída	17.10.2013, 2.C

Výukové cíle

- Žák se bude orientovat v oblasti základních vlastností kovů při ohřevu a ochlazování, včetně souvisejících pojmů.

Klíčová slova

- Krystalová mřížka
- Nepolymorfní kov
- Polymorfní kov
- Krystalizace
- Překrystalizace
- Rekystalizace
- Zotavení

CHLÁDNUTÍ A OHŘEV KOVŮ

DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

ÚVOD

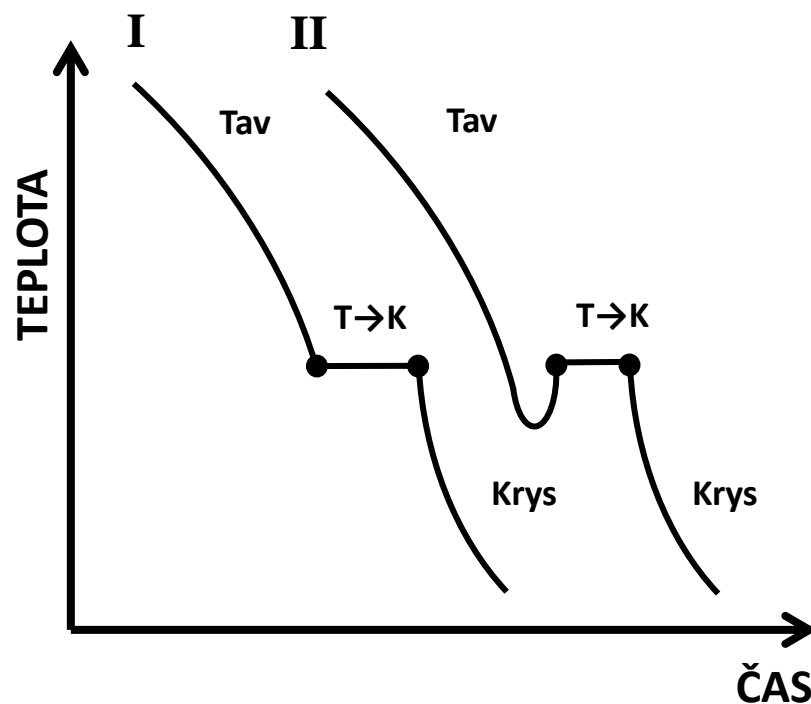
- při dodávání nebo odebírání energie látce, nemusíme pozorovat pouze změnu teploty
- materiál prochází celou řadou dalších přeměn (změny mechanických, technologických, fyzikálních a dalších vlastností, včetně změn ve vnitřní stavbě látky)
- tyto změny vlastností vysoce ovlivňují celou řadu způsobů zpracování, při kterých dochází ke změnám teplot (svařování, odlévání, kování...)

KRYSTALIZACE KOVŮ

Změna kapalného skupenství (taveniny) na skupenství pevné (krystalické), které se vyznačuje pravidelným uspořádáním atomů.

- růst krystalů probíhá v tzv. krystalizačních zárodcích
- styková plocha - hranice zrn
- na velikost, počet a tvar krystalů má vliv rychlost tvoření zárodků a rychlost růstu krystalů

CHLÁDNUTÍ ČISTÉHO KOVU

Obr. 1 – Křivky chladnutí čistého kovu: I – teoretická křivka tuhnutí
II – tuhnutí přechlazené taveniny

PŘEKRYSTALIZACE (POLYMORFIE)

Změna typu krystalové mřížky v průběhu ochlazování nebo ohřevu kovu – skupenství látky je stále pevné.

- Nepolymorfní kov – kov vykazuje pouze jeden typ krystalové mřížky
- Polymorfní kov – kov krystalizuje v různých typech krystalových mřížek (např. Fe_α , Fe_γ ...)

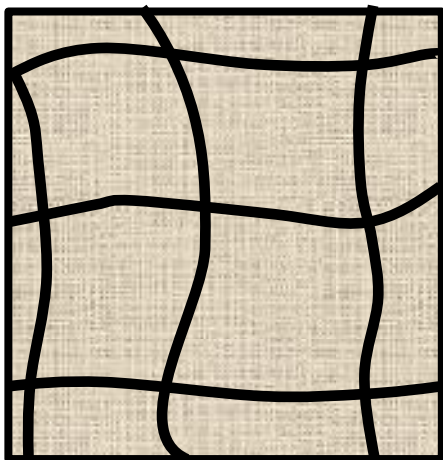
ZNAČENÍ PŘEKROČENÍ HRANICE POLYMORFIE U ŽELEZA

- písmena „A“ s indexem „c“ pro ohřev + číslo nebo písmeno modifikace (např. A_{c1} , A_{cm} ...)
- písmena „A“ s indexem „r“ pro ochlazování + číslo nebo písmeno modifikace (např. A_{r1} , A_{rm} ...)

REKRYSTALIZACE

Obnovení tvárnosti zpevněného materiálu tím, že se vytvářejí zárodky nových zrn, která již nejsou deformována.

- 0,3 až 0,4 T_t - teplotní hranice pro tváření za tepla (v kovárnách zahříváme materiál min. na tuto teplotu)
- rekrystalizační žíhání - jeden ze způsobů tepelného zpracování prováděný po tváření za studena

Obr. 2 – Změna tvaru zrn po tváření za studena

ZOTAVENÍ

Odstranění zpevnění v materiálu, zrna jsou však nadále deformována.

- 0,1 až 0,35 T_t
- zánik mřížkových deformací a napětí
- snižování deformační energie

Otázky

- Jaké je rozdíl mezi krystalizací a překrystalizací kovů?
- Čím se vyznačuje tzv. zotavení kovů?
- Zakresli a popiš průběh ochlazování čistého kovu.

Použité zdroje obrázků

Obr.1 a Obr.2:

Vlastní tvorba